

K modernej architektúre

Ondrej Virág

Architektúra je remeslo. Človek vyštuduje architektúru a môže ju začať hľadať. No nestačí mať znalosti, zručnosť a prostriedky, aby ju našiel.

Odvtedy, čo som v Kronike ľudstva našiel malý obrázok domu od Franka Loyda Wrighta a sledoval som dokument o Le Corbusierovi a o Ville Savoye, prešlo veľa času. Na prvý pohľad je to niečo, čo sa nedá vysvetliť. Nie je to už dom ani stavba – je to architektúra.

Kult architekta

To sú svetoví architekti. Svoje pomníky stavajú po celom svete a každý ich pozná, lebo majú meno. Je to značka ako Coca-Cola a Madonna. Sú to veľké stajne. Dali by sa prirovnať k stajniam formuly 1. Jednotlivé tímy pracujú, dojednávajú stratégiu a techniku a potom finálne vypúšťajú svoju formulu na súťaž. Pre tento svet produkujú jedinečné kúsky, ktoré sú ľahko spoznatelné dokonca aj pre laika. Vytvárajú špecifický symbol, podobne ako automobilky. Napríklad taký Calatrava je pre mňa architekt kostry. Le Corbusier je scénograf a sochár a Kaplický makro architekt. Hoci si už našli svoju identitu, nie vždy sa môže dielo podať. Ich snaha pretaviť svoje vnútro do architektúry môže byť niekedy viac silná ako zachovanie funkčnosti a ľudskosti budovy, stávajú sa iba portrétmi doby (Zaha Hadid – Požiarna zbrojnica, Le Corbusier – Unite d' Habitation).

Zmizla architektúra?

Do architektúry čoraz väčšmi vstupuje dizajn a obraz architektúry deformujú počítače a programy. Týmto dizajnom rozumiem napríklad prvoplánový návrh fasády budovy, ktorá z diaľky vytvára obraz/siluetu tváre. Zbytočné je aj navrhovanie niečoho, čo dobre funguje. Príkladom je návrh stĺpov elektrického vedenia v tvare postáv prípadne ich pretvorenie na neformálnu abstraktnú hmotu z plastu. Viem, že mnohí ľudia v tom vidia niečo nové a vtipné, ale nevedomujú si, že takýto výstrelok môže niekoľkonásobne zvýšiť cenu konštrukcie len s cieľom efektu.

Pritom logická a prostá konštrukcia vytvára v krajine sychravý tón, pripomína veľkých obrov s rozpaženými rukami aj bez toho, aby sa o to snažila.

Túžba po inakosti často vedie k nekalite a obyčajnému „chtiču“ vytvorí niečo zaujímavé. To však často vedie ku gýču, napodobnenine alebo prázdnej forme. Vytráca sa kompozícia, čistota, farba a dobro. V Dubaji zasa vznikajú bezbožné sny pre boháčov, budovy oblepujú najkvalitnejšou šunkou, no chýba im láska. Je to naozaj paradox, ak tam nie je problém spraviť galériu cez niekoľko desiatok podlaží bezdôvodne a u nás nie sú peniaze na rekonštrukciu Milučkého krematória. Architektúru si treba vážiť.

Treba vedieť, koľko dať cukru do koláča, ako sa variť guláš pre pätnásť ľudí a keď robíme špecialitu, nešetriť kvalitnými surovinami, použiť ich striedmo a dať si čas s aranžovaním.

Masová architektúra

Špecifickým príkladom architektúry sú ateliéry s veľkým počtom architektov.

Príkladom je ateliér BIG. Doba si vyžiadala takýto prístup. Pre mňa to znamená niečo ako vkladanie dizajnu do občianskych a obytných stavieb, ktoré v podstate nepotrebujú výnimočnú uniformu. Rukopis architekta jednotlivca tu nie je badateľný. Celá architektúra je vygenerovaná jednoduchým nápadom. Je to zovšeobecnená architektúra s ľahkou ideou. Dá sa povedať, že ide o IKEA architektúru. Rýchly a praktický nápad. Dobré funguje, ale hĺbku tu nenájdete.

Malé hviezdičky sú čarovnejšie ako veľké súhvezdia.

Niekedy si vážim viac prácu architektov, ktorí navrhujú malé veci, často menej poznané diela. Prírodná výtvornosť a surovosť mexickej architektúry pre mňa znamená oveľa pútavejšiu lyriku ako lesklá Fosterova šiška v Londýne. Malé stavby ako Bridge house, experimentálne projekty ako hotel na koľajniciach od Jagnefálta Miliona a sauny v lese, to sú malé diamanty, ktoré sú priam úchylkou, tajomnou scénografiou ľudí, ktorí vedia aj z ničoho vytvoriť ojedinelý priestor.

Nové svety

Vplyvom internetu sa veľmi rýchlo šíria informácie. Vznikajú skupinky, ktoré riešia umenie, spôsob života a často aj architektúru. Zvyšuje sa tým kvalita a kritický pohľad, pretože názory na vzniknuté dielo nie sú jednostranné, ale celosvetové. Mojm predpokladom bolo, že začnú vznikať menšie spoločenstvá s podobnými názorom a tým sa začnú budovať nové obydliá. Mestá sa plnia, dôjde k decentralizácii. Čo priťahuje ľudí do mesta? Práca. Dnes vzniká virtuálna práca. Preto niekomu stačí notebook a internet, aby poslal výsledky niekam do sveta. Nebude treba bývať v meste, aby sa bunka užívala. Určite sa to prejaví v architektúre.

Nastáva veľký rozpor mesto – dedina. Pravdepodobne dôjde k prekombinovaniu. Aj v zdanlivo zabudnutých miestach sa bude sústreďovať inteligencia a moderné technológie.

Doba sa opakuje

V každej novej architektúre nájdeme trochu Palladia a trochu Corbusiera, a trochu Miesa. Potom tam

nájdete zrnko zo súčasnosti a napokon samého seba. Keď som čítal knihu *Matematika ideálnej vily a iné eseje*, bol som nadšený. Ono to tak naozaj funguje. Všetci významní architekti sledovali starú architektúru. Overené poznatky pretvorili do novej doby a mali zaručený úspech. Načo vymýšľať nové, keď hotové máme pred očami. Tie veci treba vidieť rozobrať. Na škole sa architektúra nenaučí. Treba ísť von a sledovať svet, ľudí a detaily, ktoré bežne nesledujeme. Pre architekta dvere nie sú dvere a okno nie je okno. Je to iba o tom, čomu ľudia uveria. Ak niekomu poviete, že mu postavíte nízkoenergetický dom, tak za tým hľadá niečo špeciálne, no ono je to vlastne len trochu iná bunka, lepšie zaizolovaná s lepšími membránami, kvalitnejšími cytoplazmami.

Štrikovaná architektúra

Pre mňa je fascinujúca prirodzená architektúra. To sú drevenice a domčeky v zabudnutých dolinách. Ľudia svoje obydliá postavili logicky, inštinktívne a na základe toho, čo bolo a v konečnom dôsledku sú často tým najvhodnejším riešením bývania v danom prostredí, čo sa týka materiálov, praktickosti aj estetiky. Na týchto domoch nenájdeme jediný vertex navyše, nie je tu žiaden dizajn. Vyrástli v krajine prirodzene ako hriby.

„Architektúra je zvláštna vec. Je to kocka, do ktorej treba zhmotniť myšlienku. Tá kocka musí byť presne $1 \times 1 \times 1$ a nič z nej nemôže trčať. Ak ju správne nakreslíme a spravíme dobré výstupy, potom ju hodíme do mraveniska. A mravce posúdia, či je to kocka cukru alebo klam.“

Príspevok bol napísaný ako esej k predmetu Trendy modernej architektúry a urbanizmu.

Ondrej Virág

študent 5. ročníka Fakulty architektúry STU